

4

D. A. G.
DISSERTATIO ACADEMICA,
DE
NOXIO PHOSPHORI
URINÆ in MEDICINA USU,

QUAM
Conf. Exper. Facult. Medic. Aboëns.

PRÆSIDE
VIRO CELEBERRIMO
D^N. DOCT. JOHANNES J.
HARTMAN,

ASSESS. atque Medic. PROFESS. Reg. & Ordin.
Acad. Sc. R. S. MEMBRO.

Ventilandam sistit

Alumn. Reg. & Medic. Stud.

EMMANUEL ELFVENBERG,

Satacundensis.

In AUDITORIO MAJORI Die XVIII. Decembr.
Anni MDCCCLXXIII.

H. A. M. C.

A B O Æ,
Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

VIRO Amplissimo atque Experientissimo,
D^N. DOCT. JOHANNI F.
HAARTMAN,

ASSESSORI atque Medicinæ PROFESSORI Ordinario,
Reg. Acad. Scient. Holm. Membro,

MÆCENATI OPTIMO.

Si vel maxima essem facundia, vereor tamen multum, ut Tua, Celeberrime D^{ne} Assessor, in me merita verbis satis dignis extollere possim. Favore enim prorsus singulari me amplexus es, quam primum Medicinæ studium præ cæteris elegerim. Viam quoque mihi in eodem sequendam, adeo fidelissime monstrasti, ut quicquid, jam profecerim, id solidissimæ Tux informationi adscribendum sit. His vero aliisque longe plurimis mihi præstitis beneficiis, quæ nec lingua eloqui, nec calamo depingere valeo, cumulum velut addidisti, cum in domum Tuam Nobilissimam, me quam benignissime recepisti. Te igitur Nutritie Propensissime omni prosequor reverentia, Tuorumque beneficiorum recordatio penes me, pia & grata semper manebit. Permittas igitur submisisse oro, opellam hanc Tibi oblatam, devotissimi ac gratissimi animi mei in Te, qualemcunque agere interpretem. Vivas Medicorum decus Reipublicæ Litterariæ & Academicæ. Vivas Familiæ Tux Nobilissimæ suavissimum delictum. Vigear omnibus bonis gaudium exoptatissimum, mihiq; Clientum Tuorum minimo benignissimum fulcrum. Flores omnigena felicitate in longissimos mortalitatis terminos. Sic prolixiori animo, quam eloquio vovet vovebitque

AMPLISSIMI NOMINIS TUI

Cultor devotissimus
EMMAN. ELFVENBERG.

VIRO Celeberrimo atque Experientissimo,
D^N. D^OCT. JOH. GABR.
BERGMAN,
Medico Ditionis Aboënsis Dignissimo,

EVERGETÆ ac PROMOTORI BENIGNISSIMO.

Toto tempore, quo Musas frequentavi Aboënses, tot tantaque in me Celeberrimæ Vir contulisti beneficia, ut ingrati animi crimen jure mihi objiceretur, si hanc pietatis erga Te, declarandæ negligerem occasionem. Ingenue tamen fateor, nulla mihi suppeteret verba, quibus tenerrimum obstrictissimæ mentis adfectum exprimere queam. Interim publice spondeo, venerabundam favoris Tui memoriam non nisi mecum intermorituram. In ejus ergo certissimum pignus pagellas has, Celeberrimo Tuo Nomini dicatas volui, imo debui, quas ut favente excipias vultu, measque spes & fortunas in posterum Tibi commendatas quoque habeas, est quod humillimus rogo. Meum erit pro perenni Tua incolumitate ac flore calidissima semper fundere vota. Ero quoad vixero,

NOMINIS TUI CELEBERRIMI

Cultor humillimus
EMMAN. ELFVENBERG.

VIRO Plurimum Reverendo atque Clarissimo,
**D^N. ERICO JOHANNI
ELFVENBERG,**

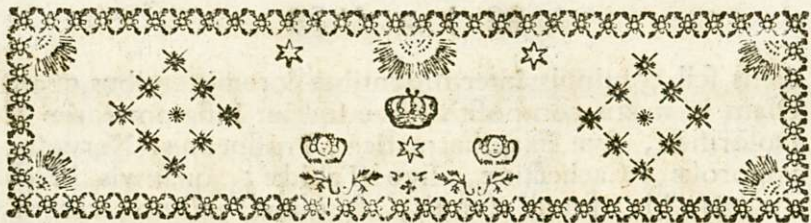
Sacellano in Långelmä & Cuorevesi Meritissimo,

Parenti summa animi veneratione Colendo.

Quoties animum meum subit Tui, Parens indulgentissime in me amoris recordatio, toties maximo certe impleor supore. Tibi namque non solum vitam, post DEUM debec, verum etjam cuncta, quæ ad hanc bene transigendam requirantur. Tu quoque tantam studiorum meorum & domi & heic Abocæ egisti curam, ut sæpe incommodo Tuo mihi esses saluti. Verbo: nullus præteritit dies, quo non novum Paterni Tui in me adfectus exstaret documentum. Quum vero nihil habeam, quo maxima & innumera Tua mihi exhibita æquare possim beneficia, hunc immaturum juvenilis ingenii sætum in tesseram gratissimæ & venerabundæ mentis, Tibi Pater Carissime filiali offero pietate. Suscipe eum, ut specimen Tue in me indulgentiæ, meique in Te ardentissimi amoris. Ceterum tuam de me Paternam curam, pia quoad superstes ero, mente servabo simulque ex intimis pectoris recessibus jugiter precabor, velit Benignissimum Numen, Te Parens Optime, salvum sospitemque quam diutissime præstare, in Cætus Divini emolumentum, omniumque, quotquot Tui sumus solatium longe maximum. Ad cineres usque victurus

PARENTIS INDULGENTISSIMI

Obedientissimus Filius
EMMAN. ELFVENBERG.

PROËMIUM.

Licet non omnia illa medicamenta, quæ ope Doctorum Chemicorum in Medicinam sunt introducta, debeant improbari; illud tamen extra dubium manet, quod præsertim per Pathologiam acidam *Helmontii*, *Tachenii* & *Sylvii*, insignis numerus inutilium terrestrium calciumque in materiam medicam & dispensatoria illatus sit, & hodie adhuc retineatur. Fuere, qui substantias has osseas terrestresque non solum pro remediis Absorbentibus habuerunt, verum insuper sicut eximia quædam Diaphoretica, Bezoardica, Diuretica, Lithontripctica, Antispasmodica, Anticonvulsiva, Nervina, Cardiaca & Roborantia jactitarunt. Hinc inductus optime alias de re medica meritis, Doctor HARRIS eadem fere sicut unica remedia morbis infantum curandis inservientia commendavit, ast non solus. Alii etiam viri Celeberrimi iisdem usi sunt in aliis præterea ætatibus, adversus Sodas variosque morbos dolorificos, Hæmorrhagias, Catharros, Leucorrhœas &c. Quid? Quod multo majori admiratione dignum censeatur, non modo has substantias, sed etiam vere Lapideas, & ipsum Crystallum montanum, Gemmasque in universum omnes, sicut antifebrilia & antiphlogistica, adhibuerunt, in omnibus ferme acutis, tam in Febribus strictè sic dictis,

A

dictis, scil. continuis, intermittentibus & remittentibus, quam etiam in magis compositis, sive fuerint Inflammatoriæ & Dolorificæ, sive Exanthematicæ, Profluentes, Nervosæ, Soporosæ, Cachecticæ, sive Tabidæ; quamvis in omnibus his simul sumtis, si quod justum verumque est fatearis. & pauca quædam terrestria exceperis, nihil quidquam efficiant, nisi quod interponendo saporem salium atque acidorum moderentur. Quo factò, quos Natura ipsamet edere valet effectus utiles, extenuant; quin immo effectum, quem usus acidorum in casibus similibus præstare valet, destructum eunt. Eadem Chemicorum insania factum est, ut scorix haud raro locum pretiumque auri obtinuerint, utque medicamina, tam ex Regno Animalì, quam etiam minerali conquistata, magni omnino habiti sint, quamquam vere exiguis sit numerus Medicamentorum vere utilium, quæ hinc nascuntur, si cum iis, quæ ex Regno vegetabili natales suos repetunt, conferantur. Hæc aliaque chemicorum errata nunc temporis latis superque innotuerunt, ususque terrestrium a Cel. Dn. TRALLE in *Examine rigorosiori terrestrium* rationibus solidissimis rejectus, atque ab illustrioribus hujus ævi Medicis oblivioni pæne traditus est. Hoc tamen non obstante, eadem, quoad partem, suos adhuc habent defensores, hoc ceteroquin vere aureo Medicinæ sæculo, non tantum inter Stahlianos, quorum ratio curandi expectatione fortuita ut plurimum peragitur, sed etiam inter alios ita dictos Mechanicos, qui tamen insigne quantum laudi usuique illorum detraxerunt.

Sed hisce Medicorum erratis in præsentia prolixius insistere nolumus, tametsi terrestria hæc Pharmaca non aliter, quam tempus protrahendo ægrotos consolari queant. Labet potius cum exprobratione quadam, & admonitionis gratia, animadvertere in nimiam aliorum quorundam

rundam Medicorum audaciam atque arrogantiam, quam in Medicamentis Heroicis exquirendis, iusto longius progrediendo, eatenus exercuerunt, quod non solum adhibuerint venena sic dicta antiquiorum; verum etiam usum internum Remediorum vere igneorum tam theoriæ ope commendare quam ipsa quoque praxi stabilire voluerint. Itaque circa *usum internum phosphori urine in Medicina*, nostra nunc potissimum versabitur opera. Sed propterea non existimet B. Lector, quasi omnino improbaremus huius ævi conatus quosque laudabiles, prudenter satis susceptos maxime, multoque minus suspicioni det locum, ac si in inefficacibus persistere potius, quam Heroicis specificis & præstantissimis, opitulari ægrotis re & opere ipso vellemus. Propria nostra tentamina pro usu Phosphori, qualia testimonio virorum plurimorum optime meritum nixi primum institimus, quæque antea dederunt præsentī huic disquisitioni, benigniorem de nobis subministrabit Lectoris opinionem. Veritatis stabiliendæ & scientiæ ipsius illustrandæ gratia hæc quoliacunque opera insumitur, ut solidiorem secuti theoriā quam practici hucusquæ de Phosphoro hoc tenuerunt, Medici habeant, unde ex nostra experientia confirmari possint de suspecto nimis & noxio huius Medicinæ usu.

MEMBRUM PRIMUM.

Quorundam Medicorum opiniones de vi & efficacia phosph. adducit.

§. 1. Qui Seculo XVI. vixit ad aulam Regis in Gallia HENRICI II. Medicus admodum celebris JOH. FERNELIUS, Lib. 2. de *abditis rerum causis* Cap. 17. memoriæ prodit, Phosphorum tunc temporis in Angliā usurpatum fuisse contra Epilepsiam habitualem & Podagram, non sine successu. Sed prætermittis alijs omnibus, qui post illius ætatem Phosphori huius usum commendarunt, nunc aliquos tantum ex illis memorare lubet, qui hoc demum seculo in laudes illius exipatiati sunt.

§. 2. D. D. GOETZIUS in *Commerc. Lit. Norimb.* pro A:o 1732. pag. 189. profert D. D:ris Illustris Academiae Caesareae Leopold. Carolin. Nat. Cur. Praesidis LUCÆ SCHROECKII *problemata de phosphoro*, ut, quemadmodum ipse dicit, habeant, "in quo vires ingenii & peritiae suae exercean Chemici, resolutionem ipsam ac explicationem cum DEO & Die subjuncturus. Sic autem Schroëckius I:o audivi, praeparari posse Phosphorum 1:o odore zibethi & Ambrae, 2:o lumine gramineo viridi, 3:o ut calorem maximum in corpore detegat. 4:o Sceptra abigat; aurum radicaliter solvat. II:o vidi 1:o a Phosphoro morbum atrocem, Epilepsiam nempe specificè curari; 2:o augeri eum posse, ut luceat quidem sed non amplius ardeat; 3:o lumen sempiternum, seu potius splendorem diutissime durantem, subministrare. III:o Inveni & observavi 1:o Aquam luminosam ex illo, seu lucentem; 2:o thermometra noctu lucentia; 3:o statuas varias noctu lucentes; 4:o morbos varios fonticos continuo illius usu, favente Numine tolli, parum vel nihil eo ipso decrescente; 5:o in chirurgicis quibusdam affectibus refractariis simplici quodam menstruo solutum magna praestitisse; 6:o in arte pyrotechnica stupenda eo fieri posse, ni pravitas saeculi in aliorum potius perniciem talibus abuteretur, quam commodum, si labor & sumtus compensarentur, & Phosphorus ipse minori laborum & impensarum dispendio majori copia parari posset. Verbo, est usus Phosphori Physicus, Chemicus, pyrotechnicus, & medicus Analepticus, Bezoardicus anodynus, antepilepticus, antarthriticus &c. multifarius."

§. 3. D.D. JOH. GE. HENRICUS KRAMER in iisdem *Com. Lit. Nor.* pro A: no 1733 pag. 137. & seqq. similem in modum loquitur de Phosphoro, de triplici sale

fale inde oriundo, & præfertim de auro quodam potabili vel Tinctura Rufensteiniana a Phosphoro confecta & perhibet, eandem insignem ostendisse effectum in Epilepsia, Melancholia, Mania &c. in Febris quoque continuis. In iisdem Actis Lit. Nor. pro A:o 1737 pag. 279. refertur, Hanckevitzium natione Germanum & Londini habitantem ex Phosphoro præparasse oleum quoddam Lichontripiticum cæteris fere omnibus palmam præripiens.

§. 4. Sub præsidio Prof. ABR. VATER Wittebergæ 1751 ventilata est Disputatio de Phosphori loco Medicinæ assumpti virtute medica, ubi plures simul MENTZII curæ eodem peractæ recensentur.

§. 5. Prælectionibus Cel. Prof. SCHULZII in Dispenfatorium Brandenb. altera vice 1752 editis, pag. 405 adjiciuntur excerpta ex litteris Clarissimi D. D. FR. SIM. MORGENSTERNII, apud Serveftanos feliciter Medicinam facientis, quas hujus Medicamenti gratia ad amicum quendam perscripserat. Ab uno enim Phosphori Anglicani grano, puellæ septenni, ex febre acuta purpuræ rubræ maligniori aliisque pessimis Symptomatibus juncta jamjam moribunda, in conserva rosarum exhibitoto, anima redire visa est; facies pallens frigidaque iterum incaluit, sanguinisque circuitus novum pulsum augmentum denuo cepit. Ea quoque nocte puella a somno resecta est, nisi quod frequens alvi dejectio eundem paululum interrupperit; mane denique insigne etiam transpirationis incrementum animadvertum est. Altero die eadem hujus medicamenti dosis iterum data est. Unde notatu præcipue dignum observari licuit, odorem Phosphori nares conclave intrantium valde affecisse; feces imprimis aluinas detestabilem sparsisse foetorem & in

"tenebris lucidas, velut stellis distinctas, fuisse. Nihilominus tamen minus gravior jam omni Medicina morbus vicesimo octavo die, a primis ipsius initiis computato, puellam eripuit e vivis. Et in iisdem Praelectionibus p. seq. porro dicitur: præter citatos affectus, etiam ad tormina ventris colica coercenda medicinam hanc Galli commendant. Neque operæ pretio fraudabit utentes in morbis convulsivis, apoplecticis paralyticisque. Dosis constituenda est unius, duorum triumve granorum, in conserva quadam exhibendo .m.

§. 6. Sub umbone Cel. Prof. BUCHNERI D. *Pentzky* Halæ 1755 usum medicum Phosphori defendebat. §. 28 dicitur Phosphorus urinæ, interne sumtus cum conserva, Syrupo, aut Electuario aliquo, neque rodendo, neque urendo corpori humano nocere posse, præcipue si illius dosis unum vel alterum granum non excesserit. Nam, prout ulterius verba ipsius sonant, acida edulcorata neque rodunt, neque stimulant e. g. Liq. Miner. &c. & tanto quidem minus credit a Phosphoro aliquid timendum esse, quod acidum Phosphori sit obvolutum, calor corporis non sit tantus, elementaque ejus præterea sufficienter adeo ab aquosis oblecta sint, ut Phosphorus in corpore accendi non possit, si vel maxime motus peristalticus aliquam efficeret frictionem. Quumque Phosphorus contineat principium acidum agens maxime volatile, non potest non vasa etiam minima corporis penetrare, motumque illorum systalticum & excretionem periphericam adaugere, ut & impedire omnem dispositionem ad putredinem, quemadmodum idem visum est D. VATERO & SCHULZIO. Ejus autem vim Anodynâ colligit ex vi Anodyna aliorum acidorum dulcificatorum.

§. 7. Hæc omnia ulterius probata sunt ex principiis practicis, in alia quadam Dissertatione anno 1760 a D. Barckevitzio, sub præsidio ejusdem Professoris BUCHNERII Halæ edita, quæ inscribitur: *Specilegia ad Phosphori urinarii usum internum pertinentia*; ubi ab experientia Prof. PETRI HAARTMANNI cum Phosphoro in Naphta Nitri soluto, asserit non solum Exanthemata Petechiarum & Miliarum expulsa, verum etiam mororem ægrotorum penitus sublatum fuisse. Illud tamen conceditur, morbum nihilominus graviorem factum, ægrumque e vita ereptum. BARCKEVITZ etiam refert exanthemata Rubeolæ per 1 gr. Phosphori in Rob Sambusi mane sumtum intra quatrimum evanuisse; loquitur postea de vi illius sudorifera in Peripneumonia, deque usu illius contrapertinacem Reumatismum in pedibus 3:bus drach. Naphtæ cum Phosphoro imprægnatis. Ejusdem Naphtæ Imprægnatæ Infans quidam ex Ecclampsia gr.; a dentitione est restitutus. Subjungit tandem, Dominam quandam inveterata sua ophtalmia liberatam fuisse, per aliquot septimanas guttulis nonnullis hujus Naphtæ interne utendo, eademque Spiritu Vini dilutas externe etiam adhibendo.

§. 8. Sub moderamine Prof. PETR. EMAN. HARTMANNI Hellmstadii 1763 in lucem prodiit Dissertatio de usu interno Cicutæ, Merc. Subl. & Phosphori, in qua perhibetur, puellam quinquennem cum fructu usam fuisse granum dimidium Phosphori in Conserva Rosarum, contra paroxysmos Spasmodicos cum Paralyfi leviori conjunctos.

§. 9. Dissertationem 1762 evulgavit quidam HENR. THOMAS *de usu Phosphori in Medicina*, ubi Theoria traditur Phosphori, qui tanquam sulphureum quoddam, ex mente illius roborare & irritare debeat solida, fluida vero condensare.

§. 10. D. D. CHRIST. JAC. MELLIN in Materia sua medico practica 1771 evulgata, Phosphorum pag. 108 inter Nervina numerat, auctoritate nixus D. MENTZII, qui experientia sua, quam præstendit, Phosphorum collaudat sicut Nervinum præstantissimum viribus redintegrandis, convulsionibus etiam vehementissimis mitempandis; & curandis febribus hepaticis malignis. Præscribit autem 2 s. 3 gr. in conserv. Ros.

MEMBRUM SECUNDUM.

Casus nonnullos a nobis observatos circa usum phosphori exhibet.

Cas. I. Anno 1752 puer quidam 22 annorum Bienenburgi lecto decumbens, Celeberrimo Domino Præsidi narrabatur, alterum jam annum Epilepsia laborare, jamque sub paroxysmo, tempore plerumque nocturno, spumas interdum agere, sine ullo tamen clamore: Eundem in infantia per aliquod temporis spatium eodem morbo correptum fuisse, simul constitit, postea vero per 6 vel 7 annos eodem plane vacasse: De cætero corpore describebatur robusto & forte, alimentorum haud parcus, segnis vero & somnolentus. Præter Paracelsi arcanum morbi caduci, hoc est, Mixturem simplicem Camph. cum oleo animali Dippelii imprægnata, præscribebatur etiam Phosphor. Scrup. sem. cum Oxymelle unc. duarum in sex dosibus. Circa 5: tam vel 6: tam Phosphori functionem vomitus ipsi concitatus est, quo facto, in febrim vehementem cum ictero incidebat. Verum quidem est, paroxysmos Epilepticos aliquanto post adeo frequentes & acutos non fuisse; progressu autem temporis illi iterum adcreverunt, ipsumque jam mente captum esse, accepimus.

Cas. II.

Caf. II. Miles quidam emeritus *Jacobus Tullström* Karkuënsis, die 27 Junii 1759 in Nofocomii locum recipiebatur, propter Epilepsiam ipsius triennem. Post laxationem & venæsectionem, periculum fiebat cum Phosphoro. Grana viii cum Oxym. in 4 dosibus exhibebantur die 29 & 30. Cum præter laxationem alius non cerneretur inde effectus, tertiam partem die 2 Julii obtinuit, unde vehemens vomitus & laxatio cum luidis excrementis ipsi accelerabantur. Hoc peracto de angore & ustione interna conquerebatur, & licet ipsi propinaretur aqua Chamomillæ cum oleo olivarum & Camphora, attamen vespere diei 5, ejusdem mensis vitam cum morte commutavit.

Caf. III. Filia quædam sex vel septennis Aboæ per aliquot annos laborabat Hælampsia cum subsultu tendinum. Causæ illius nulla ratione detegi poterant, præterquam quod aliqua ansa esset supponendi vermes, imprimis Ascarides, quum genitalibus fricandis continuo inhiaret; & systema ejus nervosum tanquam nimis mobile cum insigni fibrarum laxitate huic morbo augendo multum etjam conferre videretur. Ab initio ipsi dabatur varii generis Tonica, Nervina & Anthelmintica cum assa foetida &c. Tinctura etjam Hysterica Dyrieti corr. cum oleo Animali Dippelii, Moscus cum sale Cornu cervi, pulv. Valer. & Sacch. Aurant. China diutius & vinum Chalyb. cum extracto Millefol. & oleo Chamom. etjam diu; Assa item foetida cum Felle Tauri, Allio, Nicotiana & oleo Rutæ adhibebatur instar Cataplasmatiss super stomachum; omnia vero frustra. Tandem cum loqui amplius non posset, nec ullum proderet intelligentiæ signum, verum clamando noctes transigeret caput continuo quatiendo, die 5 Octobris 1760, gr. iij. Phosphori in conserva quadam ipsi dabantur. Prima die tertiam partem.

tem, in duabus accepit dosibus, unde nullus effectus, secunda vero die, iterum tertia parte accepta, clamare desit, tum autem laxatio subsequuta est, cum excrementis lucentibus; hanc vero somnus exceperit. Tertia die ultimam nacta est tertiam partem, & quarta sextam partem novæ doseos, quæ vomitum ipsi movit, hoc tamen non obstante, alimentis etiamnum utebatur. Paulo post clamorem pristinum renovavit, & sexta parte doseos denuo accepta, insignis ascaridum numerus ex illa exierunt, quæ lucidæ quoque erant. Quinta die quietum tranquillumque habuit e vita excessum. Parentum permissione cadavere ipsius exsecto glandulæ Mesenterii instar Pisorum & Nucum obstructæ, etiam in Mesocolo, & Pancreas e liene usque ad Duodenum obdurata deprehensæ sunt; quæ sectæ coctarum glandularum similitudinem habere reperiiebantur. Nulli amplius vermes in Intestinis inveniebantur, neque ullum inflammationis signum.

Cas. IV. Famulus rusticus *Johannes Danielis* filius de Nerpis, qui in Nosocomium recipiebatur die 9 Martii 1761. Epilepsia laborabat, sensorium itidem habuit læsum. Paroxyfmi ipsum adgrediebantur durante somno, cum gravi sonitu, spumante ore, manibus compressis; unde perturbatio quædam mentis per aliquot dies est subsequuta. umfir aliquo tempore Mixturem Simpl. & quidemquamq; unciam uno Scrupulo Camphoræ temperatam, & setaceum in cervice; postea antepilepticum D. MEADS, constans unc. 1. Cort. Peruv. cum drac. ij. pulveris Valer. & Syr. aurantior. Tandem vero die 16 Maji ipsi dabatur Spir. Antiscorb. Dr. dracm. x. & Spir. C. C. unc. sem. cum Extr. C. Ben. dracm. II. & Phosphor. Scrup. sem. temperato. Eodem hoc mense, die quodam accidit, ut e Nosocomio clam evaderet, strepitumque in foro urbis moveret. Cumque a custodibus urbis apprehensus in Nosocomium,

um reduceretur, cultro illos vulneravit. Die 30 Maji Ictero laborare animadvertēbatur. & licet potus Rad. Cichor. cum Curcum a & Rheo ipsi propinaretur, spiritum tamen singultiens efflavit die 1 Junii.

Caf. V. Filia *Æditui Helena Wirzenia* de Birckala 12 aut 13 annorum, die 26 Febr. 1762. in Nosocomium ut Epileptica intromittebatur. Quumque Paroxyfmi per certa redirent intervalla, nimirum die quolibet 14:to ideo sub nonameftri ipfius in Nosocomio commoratione, varia ipfi exhibebantur remedia, quæ partim inferviebant vermibus ejiciendis, partim menfibus promovendis, quamvis in ætatem illius præmaturam illi quadrare non viderentur e. g. Pulvis Jalap. cum diagr. Scam. G. Gutt. vitr. Mart. & oleo Rutæ mane, & Oleum Anim. Dippel. noctu; & Cataplasma fuper stomachum de Abfynth. Tanacet. Allâ foetida, allio, Aloë & Oleo Petræ; interea vero Pilulæ Foetid. Ed. cum Mosco, & Decoët. Vifci quercini, five R. Valerianæ in quotidiano potu. Sub febris quadam incidente, Oxymel f. cum fpiritu Mind. & fub Pleuropneumonia venæfeëtio & antpleurítica adhibebantur. Menfe Octobris de novo continuatum eft cum Decoëtto Vifci Quercini, Valeriana temperato, fimulque præfcribebatur Tinctura, dracmis x. fpir. Antfeorb. Dr. unc. fem. Spir. C. C. dracm. II. Extract. C. B. & fcrupulo fem. Phosphori, confans, cujus guttulæ 30 per vices ipfi dabantur, nunc femel, nunc bis per diem, Pilulæ item foetidæ Ed. Scrup. fem. noctu. Die 2 Dec. Tincturam ad finem confumferat, & die tertio cutis in flavedinem abire cernebatur, ficut etjam famulo Nerpenfi *Caf. IV.* acciderat, quapropter Rheum ipfi dabatur cum pulvere contra acredinem utriusque drac. II. Croci drac. fem. & Tart. Tartarifari drac. i. mixtum quoad sextam partem mane & vefperi cum effectu optato. Die 18. 19 & 22 paroxyfmi Epileptici rediere,

ut & die 5 & 16 Januarii. Emittebatur deinde sine auxilio, quoniam ætas illius immatura severam mensum accelerationem impendebat. Comperimus ipsam postea quoque e vita excessisse.

Ad casus supra memoratos referri merentur etiam illa phænomena, quæ pro nostra ad febres Hecticas dispositione ipsimet in nobis experti sumus. Nimirum 1:o pressionem super pectus & auctum in corpore calorem toties sensimus, quoties cum aliis electricitatem communicavimus, vel etiam, in cyclo cum aliis, fortiores nacti essemus impulsus electricos. 2:o In posteriori casu eundem in ædibus persensimus odorem, quem spargit Phosphorus adustus. 3:o Quodocunque cum phosphoro literas pinximus, aut alia instituimus experimenta, semper deprehendimus odorem gravantem, similem acido volatili Sulphurato e. g. post destillationem Liquoris mineralis, qui etiam attulit pressionem super pectus, & inquietudinem auctumque calorem.

MEMBRUM TERTIUM.

Nostram Epicrisin superaddit.

§. 1. Postquam summa, qua fieri unquam potuit brevitate Memb. 1. recensimus aliorum cogitata & observata circa usum Phosphori in Medicina, in 2:o vero, quid nobismet ipsis experiri licuit; in præsentī ulterius illas proferemus rationes, quæ occasionem nobis præbuerunt, aliam & a Medicis diversam de hoc Medicamento opinionem fovendi, quibus suffulti, illius in Pharmacopœa admissionem, atque usum in Medicina, potius dissuademus, quam syademus. Libenter quidem concedimus, observationes & casus nostros tot numero non esse, quot omnes omnium Auctorum, si conjunctim su-

man-

mantur; neque plenarie ita elucidatos ad assensum B. L. perfecte extorquendum, quam quidem potuisset, si constitutiones Nosocomicæ apud nos concessent licentiam exsecrandi corpora mortuorum. Quantumvis igitur non sumimus nobis potestatem, aliis nostra placita obtrudendi; nihilo tamen minus illas rationes proferre in medium licebit, quæ nos quidem permoverunt ad Medicamentum hoc rejiciendum.

§. 2. Ut genuinum de viribus Phosphori urinæ feratur judicium, operæ pretium est, compositionem & partes illius constituentes probe sibi habere perspectas. Perplurimi nempe dantur Phosphori & materiæ phosphorescentes omnibus naturæ Regnis. In Regno Minerali, vel absque peculiari præparatione, solam calefactionem aut calcinationem; vel prævia solutione & combinatione cum acidis mineralibus, aut artificialiter aut naturaliter facta, observantur lapides Calcarei, Spathosi, Gypsei, Fluores minerales, Silices, Quartzi, Gemæque, Materiam Phosphorescentem sinu suo fovere, quemadmodum ex System. Miner. illustris VALLERII pag. 181, experimentisque plurium Chemicorum certo novimus, ne silentio prætereamus nonnulla Salia, nonnullasque mineras atque plurima concreta. Corpora etiam vegetantia Phosphorum generant via destillationis e. g. Semina Sinapi, Erucæ, Nasturtii, Secalis, Tritici &c. sicut ex dissertatione ALBINI 1688, Chemia BOERHAVII proc. 33. & scriptis POTTII, MARGRAFIIque colligi potest. Neque minus in Regno animali plurima dantur phosphorescentia, præcipue vero Ossa, Cornua, Capilli atque urina acido Phosphori sunt saturata.

§. 3. Venalis ille, qui in Medicina adhibetur, Phosphorus Anglicanus, sive Bojileanus solidus, sive Glacialis &c. etiam dictus, præparatur inprimis ex urina, juxta de-

scriptionem BOERHAVII Proc. 101. aliorumque, quamvis posterioribus temporibus acciderit, ut quæstus & melioris speciei causâ, plura ex Regno Minerali additamenta accesserint. Juxta Methodum HENCKELII uberior, tamen obtinetur phosphorus, si Libram Calc. Saturni miscueris cum parte anatica salis Ammoniaci & salis Tartari, quæ deinde immittuntur urinæ antiquæ. Hujus autem tanta requiritur copia, ut 4 digitorum altitudine reliqua obtegat ingredientia. Per 14 deinde dies continuè subjicitur digestioni, recentem immittendo urinam in locum illius, quæ per evaporationem abiit. Hæc massa exsiccata & conficta immittitur in Retortam; quo facto, ad ductum regularum artis, phlegma, Spiritus urinosus, Sal Volatile & oleum foetidum primo destillantur; tandemque nova aquæ copia in Alembicum alium immissa, eoque bene alligato & asservato Phosphorus elicitur, caloris gradu eousque accelerato, ut Retortam habeas plane ignitam. Juxta compositionem MARGRAFI in Actis Berol. præstantissimus haberi potest phosphorus, ad uncias duas cum semisse, si corneus Saturni, hoc est, Plumbum, cum Acido Salis communis solutum & Sal Ammon. utriusque quidem una pars, miscèantur cum duabus partibus Minii, & tres libræ hujus massæ, cum semi libra carbonum atque decem libris urinæ antiquæ, ad consistentiam usque mellaginis concoquantur, & proceditur de cætero, sicut supra dictus HENCKELIUS conducet.

§. 4. Difficulus nimis ex compositis hisce mixturebus determinari possunt partes constitutivæ phosphori, quum non nisi acidum Sal. communis cum inflammabili & terra vitrescibili condensata in compositionem illius influxisse videantur. Nonnulli crediderunt, phosphorum nihil aliud esse, quam acidum Salis communis cum phlogisto fixum, sicut etiam ex Acido vitrio-

vitrioli cum $\frac{1}{2}$ phlogisto provenit Sulphur. Secundum MARGRAFIUM v. in Analyfi & Synthesi Lapidis Bononiensis aliorumque gypſorum, majori jure cum HENCKELIO concludi poteſt, phosphorum conſtare ex Acido Vitrioli, cum terra cretacea ſive Calcareæ, & phlogiſto quodam combinato: inprimis cum D. REINLEIN Vinnariensis dicat ſe quoque ab oleo C. C. cum alumine verum obtinuiffe phosphorum. Illam ſi aſſumemus Analyſin, quam D. Pentzky in Diſſertatione ſupra citata, ſub Præſidio D:ni Profeſſori BUCHNERI, §. IV. ad XX. cum publico communicavit, in qua contendit ſe, poſtquam Phosphorum cum oleo Tartari miſcuerit, tam ex Spiritu per deſtillationem ſecreto, quam etiam ex reſiduo accepiſſe, duas partes Tartari vitriolati & unam partem Salis communis, atque aliquot inſuper grana terræ vitreſcibilis; nitrumque cum triplo Phosphori, loco Sulphuris detonare: inde certe ſequeretur, quod ipſe §. XX. concludit, Phosphorum conſtare 1:o acido vitrioli qua maximam ſui partem, 2:o acido ſalis communis, in triplo fere minori proportione, 3:o Terra vitriſc. in minori adhuc ratione, & 4:o Phlogiſto in minima omnium proportione. Inprimis cum Idem Auctor §. XXIII. ulterius urgeat ſe via ſynthetica obrinuiffe verum phosphorum ex dracma una Sulphuris, unc. ſem. Spir. Salis fumantis, tribus dracm. ſal. com. II. dracm. Ol. Vitrioli atq; II. dracm. arenæ. Videtur itaque ille proxime accedere ad Celebrem D. POTTIUM Berolinenſem, qui exiſtimat acidum Salis Microſmici eſſe compoſitum ex terra fixa acidi Vitrioli & partibus fluoriferis Acidi Salis communis; In ſimul tamen exiſtimat, partes terreſtres tingentes acidi Nitroſi aliquid contribuere ad ſingularem Phosphori vim reducendi corpora quæcumque alia. Huic ſententiæ etiam inde robur accedere videtur, quod creta acido nitri ſoluta & dein indurata det Phosphorum Balduini; & Spir. nitri Sale

Sale Ammoniaco fixo temperatus, augeat vim Phosphori Hombergii. Experimentis Celeberrimi MARGRAFI illud quoque evictum habetur, sal microcosmicum Fuligine, Zinco aut alio quodam inflammabili junctum exhibere phosphorum. Quia vero ex unc. una salis Microcosm. ChrySTALLISATI non amplius obtinetur quam dr. una Phosphori, partes vero remanentes, solutæ, filtratæ, atque cum alcali volatili ChrySTALLISATÆ, denuo exhibent drac. VII. salis Microcosmici, quod alioquin proprietatibus gaudet sibi solitis, Phosphorum autem præstare non valet, nec vero eadem cum perfectione commutare potest solutionem salis amm. fixi in gelatinam, aut in destillis sursum pellere acidum salis communis vel nitri, qua alias præstat sal. Microcosmicum: necessum utique est, ut præter accessorium inflammabile, certa quædam pars & speciale quid ex partibus constituentibus Salis Microcosmici concurrat ad conficiendum phosphorum urinæ, cujus absentia in Sale Microcosmico postea obtento impedit, ne Phosphorus inde produci, nec Acidum Salis communis & nitri ejus ope destillari, nec præcipitatum Calcis in Gelatinam commutari queat. Utrum hoc proveniat ex defectu partis Gypseæ, cujus in plerisque Phosphori compositionibus præsentiam tam necessariam esse, atque in phosphoris etjam magis compositis tantopere urgeri videmus ego non dixerim? Illud quidem pro evicto habetur, illam partem Sal. com. quæ in urina reperitur, per putrefactionem in Sal quoddam volatile abire; an vero pars acida salis comm. qui ibidem supponitur, cum accedente sale volatili concurrat ad producendum Sal Microcosmicum, & inprimis phosphorum; Num v. Phosphorus potius contineat acidum aëris fixi, veletjam illum, quem D. SCHEELLE in Act. Holm. Vol. 32. pag. 123. detexit spiritum Acidum fluoris mineralis & hic cum terra quadam silicis, sub destillatione phosphori, ex vaporibus aquæ in Recipiente generatis, separaverit

verit sese ex reliquo salis Microcosmici acido; an vero volatilifatio acidi, sub facta putrefactione urinæ, ex alio quodam fundamento conducat ad decompositionem Phosphori: hæc omnia Chemicorum ulteriori perquisitioni relinquimus. Partem vero aquosam salis Microcosmici, pariter atque Alkali ejusdem volatile, uti etiam Sal Natron, quod Natroni Boracis proxime est analogon, existimamus quoad minimam partem incurrere compositionem phosphori; uti contra magnam copiam terræ saturminæ l. Zinci in Phosphoro hoc reperiri, id evincunt tum natura glacialis Phosphori, tum vero etiam experimenta MARGRAFI.

§. 5. Ex præstructis igitur facile inducimur in eam opinionem, partes constituentes Phosphori non dum esse satis cognitæ. Proinde si vel maxime assentiremur D. CRAMERO in Com. Lit. Nor. 1733. p. 140. statuenti, Sal Microcosmicum egregium declarare effectum Medicum interne sese exferentem, quem ab Amico, viro sano egregio, semel iterumque tentatum majori virtute deprehendi acceperit, quam quæ Nitro morbis in continuis aliisque omnibus, ubi commendatur, tribui solet; aut ex principiis etiam theoreticis, agnosceremus Sal Microcosmicum ejusdem esse virtutis cum Sale Ammoniacali, vel Mirabili etiam GLAUBERI febres sedandi & putredines tollendi, vel etiam esse idoneum aperiens contra obstructions Hypochondriacorum, & melius quidem ipsa Borace & Sale sedativo Hombergii: non tamen ideo phosphori introductionem in Medicina loco salis Microcosmici probamus, sed potius usum ejus, utpote omnino periculosam, Medicis dissuademus. Et quamvis quis contenderet, nostras Memb. II.º allatas observationes practicas circa usum noxium Phosphori, non sufficere ad rejicienda experimenta sententiasq. tot doctorum virorum; illis tamen si addiderimus dubia circa partes constituentes phosphori a nobis

mota, quæq; eundem ingredi suspicamur aliqua ex Saturninis & Zinco jamjam allata; si simul perpendantur illa argumenta, quæ insuper addituri sumus contra rationes virorum Celeberrimorum Membr. 1: adductas; opinamur certo futurum, ut prudens quisque practicus facile inveniat, quam sit periculosum, ulteriora cum hocce Medicamento instituire experimenta, nisi ex judicio Celsi in Casibus desperatis & mederi nesciis id interdum fiat.

§. 6. In nota ad prælectiones D. Doct. & Prof. SCHULTZII in Dispensatorium Brandenburgicum p. 406. "hæc occurrunt: longius foret hoc loco, licet vel maxime "vellemus, tam præsentis atque efficacis virtutis rationes indagare; monendos tamen putamus lectores, considerent, quantis polleant effectibus in humanum corpus delera quævis acida salina, materia Phlogista detre commodeque nupta. Revocent sibi in memoriam, exemplorum loco, vires Olei Vitrioli dulcis, Naphtæ Nitri, &c. alibi exponendas: ut vel ipsos plerumque satis efficaces oleorum destillatorum, Acido quoque subtiliori nunquam carentium, effectus non attingamus." Qui vero odorem horum Analepticorum dignoscere potest, eundemque confert cum odore illo capiti pectorique molesto, quem phosphorus spargit, quique proxime accedit ad suffocantes illos odores Sulphureos, qui circa vehementium onerum electricorum *Muschenbrockicorum* impulsus, & circa finem destillationis liquoris Mineralis sentiuntur; facile inveniet, Auctorem in hoc ipso errasse, & maximum inter hos illosque effectus esse discrimen. Quemadmodum odor & vis horum minime cum Naphta Vitrioli vel Nitri comparari potest, sic neque eundem cum his effectum Phosphoro adjudicare licebit. Hic vero potius refertur inter fortiora Nidorosa caput & pectus gravantia, quod etiam cum experimento nostro M. 2. *Cas.*
VI.

VI. congruit. His inducti rationibus, nobis persuadere non possumus, quod effatum D. MENTZII a D. MEL- LINO allegatum nitatur propria experientia, quum scil. collaudat phosphorum sicut præstantissimum Nervinum, quod viribus restituendis & vehementibus convulsioni- bus sedandis sufficeret, sed fama vel phantasia qua- dam ipsum seductum esse oportet.

§. 7. Neque vero id nobis constat, quibus nixus ra- tionibus Auctor notarum ad prælectiones SCHULTZII contendere potuerit, D. D. MORGENSTERNIUM cum fructu dedisse Phosphorum puellæ septenni, ex febre acuta" purpuræ rubræ maligniori aliisque pessimis symptomatibus" juncta, jamjam moribundæ, cum tamen ipsemet fateatur æ-" grotam hoc non obstante, e vita discessisse. Ex facie incalē-" scente & augmento pulsuum, ex somno frequenti, alvi deje-" ctione & fœtore detestabili factum, nos contrariam Auctori" concipimus sententiam, scilicet cum hæc symptomata ex phosphoro apud Patientes nostros imprimis in *Cas. II.* (†) ex- feruerint se tanquam lethalia, sequitur Phosphorum etiam a- pud patientem MORGENSTERNII ad soporem gangre- nosam potius contulisse quam eundem dissipasse.

§. 8. Quæ a D. PENTZKY allegantur argumen- ta theoretica pro collaudando phosphoro, non magis nobis probantur, quam nuperrime allata. Dicit phos-" phorum neque rodendo, neque urendo corpori huma- no nocere posse, præcipue si illius dosis, unum vel al-" terum granum non excesserit. Summa cum cura ob-"

C 2

serva-

(†) Si cadaver *Tullströmii* sine violatione Legum nostrarum Nosocomicarum exsecari potuisset, certiores essemus de inflammatione per usum Phosphori subsecuta; interim ex symptomatibus satis id apparet superque.

servavimus dosin ab Auctoribus determinatam, casus tamen noster Hs luculenter ostendit, tormina, rosionem & ulti-onem ex usu Phosphori subsecutas fuisse. Præterea, fumus ex phosphoro in aërem ascendens satis superque indicat, Acidum phosphori non posse dici ita obvolu-tum esse, quo minus in intestinis aëre plenis, ope mo-tus Peristaltici in iisdem, sicut in alio quovis aëre libe-ro accendi queat, id quod lucentia satis commonstrant excrementa. Quod vero auctor asserat, phosphorum, quoad volotile suum, penetrare vasa minima corporis, augere motum illorum Systalticum & excretionem Pe-riphericam, putredinemque impedire; illud quidem con-cedimus, non tamen majori jure, quam ut idem dici possit de exhalationibus sulphureis liquoris mineralis, eum quarum vi nervorum suffocativa, Phosphorus o-mnino coincidit.

§. 9. Ægrotus ille in purpura rubra, cui Profes-sor PETRUS HARTMAN Phosphorum propinavit in Naphta Nitri solutum, nihil prorsus testatur de usu illius in casibus similibus, inprimis cum illius, æque ac MOR-GENSTERNII ægrotus diem obierit supremum. Ægrotus M. 2. & Cas. I. a nobis descriptus luculenter testatur de vi illius febrifera. Et si nobis persvaderi posset, do-lorem purpuræ rubræ, atque a *Barckevitzio* allatam E-clampsiam a dentitione, medicamento exhibito mitiga-tas & sublatas fuisse, illum potius effectum adscribimus Na-phætæ Nitri, cujus vis prævaluit phosphoro, non vero prout asserit Barckevitz, ille effectus erat phosphori. Præterea, existimamus nullum amplius Medicum, cui sanum est sinciput, requirere expellentia in feбри Milli-ari l. Morbillofa, l. aliis febribus exanthematicis. Nam ex moerore, quem in ægrotis animadvertere licuit, ut
& ex

& ex odore teterrimo nidoroso Sulphuris admixti oleosis, jure optimo concludimus, hanc Medicinam adaugere febrim, si non putredinem etiam, simulq. esse solvens Phlogisticum maxime ineptum. In peripneumoniis non meretur hic laudem sibi tributam, verum noxium omnino in iisdem prodit effectum, quemadmodum reliqua Sulphurata, quæ Electricitatem potius excitant, prout ipsemet experti sumus. Quod Phosphorus Colicam effecerit, sive hoc per unctionem illius factum sit, sive etiam simul per partes illas saturninas, quæ cum illo interdum possunt conjunctæ esse itidem experti sumus. Tuto itaque concludimus, ex medicina hacce Rheumatismi potius exasperationem, vel retropulsionem interdum, quam ejusdem expulsionem & resolutionem, expectandum esse.

§ 10. Pariter THOMÆ in laudem Phosph. testimonium videtur non satis accurata superstructum esse Theoria aut fida etiam praxi, quare in illo examinando diutius nobis commorari non lubet. Ut pro remedio quodam Lithontriptico agnoscamus phosphorum, vel oleum illud, quod HANCKEVITZIUS inde præparavit magis quam C. C. unctionem Sal Lithontripticum *Barbueyzi*, vel Gypsum, &c. rationem aliquam peculiarem non videmus. Et si hypothesis nostra, quod opinamur, de compositione Phosphori ex acido Fluoris Mineralis & terra Saturnina, rite se habet, vis illius lithontriptica magis adhuc inde enervatur. Præterea, observationes nostræ circa vim illius hepatis & ductibus biliaribus noxiam, fortissimum est argumentum contra vim ejus Lithontripticam. Quod hæc Medicina speciatim effecerit constrictiones Hepatis & Spasmos Biliariorum, id notatu dignissimum est, & evidentissime comprobatur, quanto opere D. MENZIIUS alique Phosphori fautores in totum & tantum lapsi sint, circa usum illius in malignis febribus atque Bibliosis. Unde

quisque etiam animadvertere potest, quam sit noxius Maniacis, Melancholicis, Hypochondriacis, quin etiam Podagricis &c. quodque in aliis morbis spasmodicis in univ[er]sum omnibus potius sit lethiferum, quam salutiferum, & in calculo lithos faciens potius, quam lithon solvens. Quæ porro phosphoro olim tributa est vis anticonvulsiva, & inprimis antepileptica, non est satis fide digna; siquidem sine omni fructu facta est ejusdem applicatio in omnibus quinque Casibus a nobis adductis, inprimis Casu quinto; & postquam Phosphorum magis jam ex theoria cognovimus ceu tetrum quoddam stupefaciens, & ex praxi ceu constringentem maxime & aggravantem ductus biliarios, non possumus observationes nostras(*) in dubium revocare, nec usum illius internum adprobare, & minime omnium agnoscere illum pro Antispasmodico. Si Phosphoro vis quædam sit tribuenda, illa potius erit anthelmintica, cujus loco tamen potius assumimus & retinemus oleum animale Dipp. assam foetidam, Spigeliam, vel alia tutiora, laxantibus conjuncta. Sicut autem vis Electrica sine dubio est huic valde affinis, eademque in certis casibus externe adhibita prodesse deprehenditur; sic

(*) Objici posset 1:o Medicinam nostram fuisse justo fortiorrem & Phosphoro nimis saturatam, e.g. Cas. 2. 4. & 5. Concedi hoc potest quod ad cas. primum adinet, licet aliquin Auctores 3 gr. concedant; in cæteris vero casibus specialior adhibita est cautela, inprimis in Cas. 5. 2:do Terrorem plus contulisse ad morbum & mortem viri Nerpen[s]is, quam Phosphor[um]; sed hoc in reliquos Casus non quadrat. 3:o Casus hosce fuisse per se lethales, vel incurabiles, ipsosq; homines ad Ict[er]um dispositos. Concedimus hoc de casu 3, minime vero de 5:to omnesque ad Ict[er]um fuisse dispositos eo minus asseri potest, quo certius constat, hunc morbum apud plebem non adeo esse vulgarem.

fic quoque Phosphorus, a partibus heterogeneis liberatus, externe potius usurpetur: ab usu vero illius interno, tanquam prorsus periculoso, in Medicina facienda abstineatur.

§. 11. Hic vero tandem colophonis loco iudicandum esse e re duximus in illorum gratia, quibus forte experiri ulterius vires Phosphori Medicas, tentaminaque pro usu ejusdem, maxime in morbis frigidis, instituere porro volupe fuerit, ne eodem in substantia utatur cum Conserva aliqua, uti hactenus quidem fieri communiter consuevit, sed ut solutioni ejusdem commodæ prius admoveant manum, quam ad usum & applicationem ejus accesserint. Hoc autem ipsum, post varia tentamina, comperimus nuper optime succedere cum Mixtura aliqua Alcalino-saponacea, e. g. Tinctura Antimonii cum sapone Veneto Camph. &c. (††) Sic enim solutus minori fortassis cum noxa & periculo usu adaptari poterit, cujus tamen rei rite experiundæ hactenus & occasio & voluntas defuit.

(††) *More* MARGRAFII potest Phos. solvi Ol. Esfrnt. Formicarum.

